

sanea

na kvalitné sociálne služby

osvetový sociálny občasník
nepredajné 3/2022

**DOBŘÉ
SRDCIA**

NA SLOVENSKU
STÁLE ŽIJÚ

ZOZNÁMTE SA S NIMI

KEĎ NA
OPATROVATEĽKU

**NESTAČÍ
LEN KURZ!**

ROZHOVOR SO ŽUPANKOU ŽSK
ERIKOU JURINOVOU

NOVÁ STRECHA
PRE TRNAVSKÝCH DOBROVOĽNÍKOV

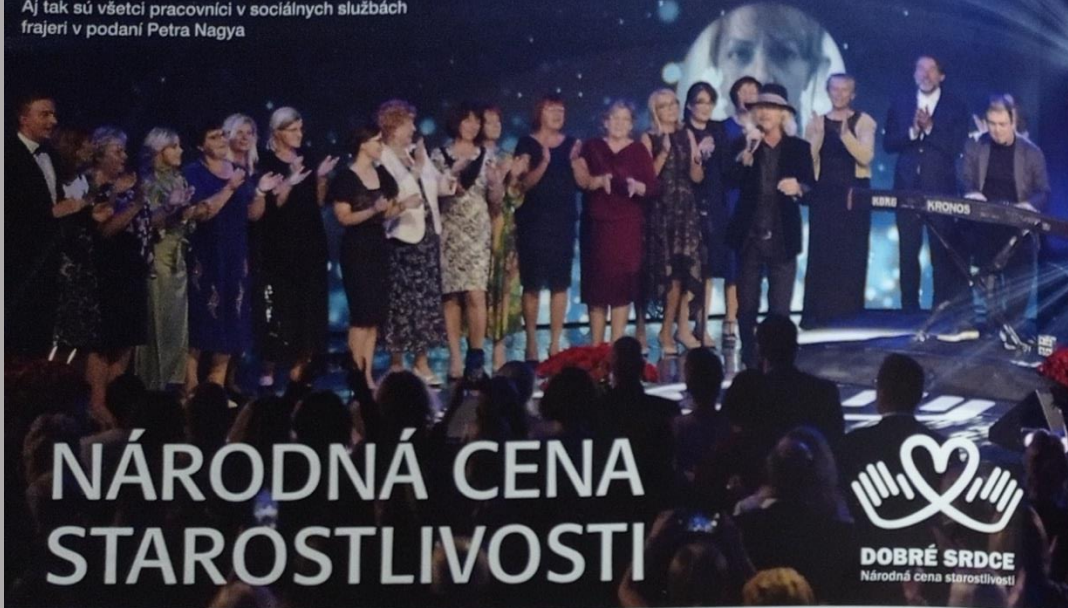

Asociácia poskytovateľov
sociálnych služieb v SR

PRÍLOHA
ASOCIÁCIE
POSKYTOVATEĽOV
SOCIÁLNYCH
SLUŽIEB V SR

Strany 21 – 38

SMRŤ je súčasť života
Dá sa na ňu pripraviť?

NÁRODNÁ CENA STAROSTLIVOSTI

Galavečer otvorila predsedníčka APSS v SR a autorka projektu DOBRÉ SRDCE Anna Ghannamová

DOBRÉ SRDCE 2022

ADY HAJDU: „ĎAKOVAŤ ZAMESTNANCOM V SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH ZA ICH KAŽDODENNÚ PRÁCU JE MOŽNO TROCHU NETRADIČNÉ. SME ZVYKNUŤÍ, ŽE SA KAŽDOROČNE ODOVZDÁVAJÚ CENY ZA KULTÚRNE POČINY, FILMY, ÚSPEŠNÉ TELEVÍZNE RELÁCIE, ARCHITEKTONICKÉ, ČI HUDOBNÉ DIELA, ALEBO LEN TAK ZA KRÁSU... NIE JE ZVYKOM OCEŇOVAŤ NEVIDITEĽNÚ PRÁCU ĽUDÍ V POZADÍ SOCIÁLNYCH SLUŽIEB. ASOCIÁCIA POSKYTOVATEĽOV SOCIÁLNYCH SLUŽIEB SA ROZHODLA UKÁZAŤ VEREJNOSTI TÝCH, KTORÍ OPLÝVAJÚ PREDOVŠETKÝM KRÁSOU DUCHA. ICH DENNODENNÁ PRÁCA JE V NAŠEJ SPOLOČNOSTI ROVNAKO DÔLEŽITÁ AKO OSTATNÉ VIDITEĽNÉ SLÁVNE DIELA. MOŽNO NEMAJÚ ŠPECIÁLNE TALENTY A NEPATRIA IM PÓDIÁ, NO PRE ŽIVOT CHORÝCH, STARÝCH A BEZMOCNÝCH SÚ NENAHRADITEĽNÍ!“

Tento prolog v pondelok 12. 9. 2022 uviedol Galavečer Národnej ceny starostlivosti DOBRÉ SRDCE. Tretí ročník opäť ukázal veľké emócie, dotatia a nechýbalo ani „standing ovation“. Asociácia poskytovateľov sociálnych služieb v SR podľa zúčastnených opäť povýšila oslavu pracovníkov v sociálnych službách na vyšší level. Večer plný emócií sa začal predstavením členov poroty DOBRÉHO SRDCA. V 3. ročníku Národnej ceny starostlivosti o víťazoch v siedmych kategóriách rozhodovali; štátna tajomníčka MPSVR SR Soňa Gaborčáková, štátna tajomníčka MZ SR Lenka Dunajová Družková, Komisárka pre osoby so

zdravotným postihnutím Zuzana Stavrovská, predsedníčka Komory opatrovateľiek Slovenska Dana Grafiková, Michaela Bagalová z Bratislavského dobrovoľníckeho centra, podpredsedníčka APSSS v SR Doc. MUDR. Božena Bušová. Na čele poroty stála predsedníčka APSS v SR a autorka celého projektu Anna Ghannamová. Ešte pred spustením vyhlasovania výsledkov očarila svojou autorskou piesňou – Chtela bych znáť - víťazka Superstar z roku 2018 Tereza Mašková. Laureátkou najzkladanejšej kategórie v sociálnych službách – Opatrovateľka, bola porotou vybraná Viera Gazdová, ktorá pracuje v Domove pre seniorov

Cenu víťazke v kategórii opatrovateľka odovzdávajú Župan TTSK Jozef Viskupič a zástupkyňa Generálneho partnera spoločnosti Hartmann - Rico - Ľubica Bezelli

Cenu pre najlepšiu sestru odovdal zástupca Professional Support Ivo Duchoň a riaditeľa VŠZP Richard Strapko

Golden Age v Liptovskom Mikuláši. Cenu vyhlásila zástupkyňa generálneho partnera DOBRÉHO SRDCA spoločnosti Hartmann – Rico Ľubica Bezelli a odovzdal ju župan Trnavského samosprávneho kraja Jozef Viskupič. Víťazka poďakovala najmä tým, ktorí ju nominovali ako aj starým, ktorým „pomáha zvládať kríže, ktoré im život nadelil“. V zariadeniach sociálnych služieb nie sú v súčasnosti tzv. „tancujúci seniori“, ako tomu možno bolo voľakedy v pôvodných domovoch dôchodcov, ktoré už na Slovensku nemáme. Dnes sú v zariadeniach ľudia s vysokými stupňami odkázanosti a až 68 % z nich v tým najťažších: V a VI, pričom vyše

40 % z nich má psychiatrické diagnózy. Nie náhodou je preto druhou podstatnou kategóriou Národnej ceny starostlivosti DOBRÉ SRDCE aj kategória SESTRA v sociálnych službách! Víťazku vyhlásil obchodný riaditeľ spoločnosti Professional Support Ivo Duchoň a ocenenie z rúk generálneho riaditeľa Všeobecnej zdravotnej poisťovne Richarda Strapka si odniesla Jarmila Žolnová. Svoj pracovný život zasvätila ťažko chorým a umierajúcim deťom v Centre pre deti a rodiny v Košiciach. Kolobeh života a zrodzenia tematicky obrazne uzavrel na pódiu Peter Nagy s krásnou piesňou Agáty. „To, čo som videl na dokrútkach ma veľmi dojalo. Tí ľudia si zaslúžia veľkú úctu

Veľmi emotívne začal a končil program Ady Hajdu

Cenu v kategórii Poskytovateľ získalo zariadenie Maják n.o, odovzdali zástupkyňa spoločnosti Kimberly-Clark Depend Zuzana Velická a prezident českej asociácie poskytovateľov Jiří Horecký

Cenu za odborného pracovníka odovzdal Jiří Gajdoš, riaditeľ divízie entrálnej výživy za značku Nutridrink

Cenu za Výnimočný počin získala zakladateľka APSS v SR Milada Dobrotková

a rešpekt," neskrýval svoje dojatie Peter Nagy. Jeho vystúpenie posunulo program do kategórie Odborný pracovník v sociálnych službách. Vyhlasenia víťaza sa zhostil župan Bratislavského samosprávneho kraja Juraj Droba a ocenenie víťazke Milade Šuchtovej odovzdal riaditeľ divízie entrálnej výživy za značku Nutridrink Jiří Gajdoš. „Je to pre mňa veľké morálne ocenenie. Znamená to, že prácu, ktorú robím, robím dobre a som na správnom mieste. Bola som veľmi dojatá, prišla ma podporiť celá rodina,“ prezradila Milada Šuchtová, ktorá je masérka v zariadení Slniečny dom v Humennom. V manažérskej kategórii mala anketa v tomto roku jediného mužského zástupcu. Je realitou, že sociálne služby zamestnávajú najmä ženy, preto je skvelé, keď sa v nomináciách objaví aj muži. A práve Slavomíra Švajku, ktorý od svojej mladosti riadi malé zariadenie rodinného typu Dom Charitas svätej rodiny, vybrala porota za najlepšieho manažéra v sociálnych službách. Výnimočnosťou je jeho všestrannosť riadenia domu na polceste, ktorého sa chopil ako mladík a s klientami v zariadení akoby rovnocenne žil. Laureáta vyhlásil Karol Šebo z vinárskej spoločnosti Shebo Winery a cenu mu odovzdal ďalší z partnerov Dobrého Srdca – zástupca spoločnosti Christenys Peter Sládek. Mimoriadnym umeleckým spštením tohtoročnej edície bolo aj baletné predstavenie Carmen. Vystúpenie prvého sólistu SND Andreja Szaba s partnerkou Siinou Inari Aillasmaa mnohých veľmi, ale príjemne prekvapilo. Kúsok vysokého umenia v programe si vyslúžil veľký potlesk. Medzi dobrovoľníkmi boli v tomto roku iba dve nominácie. Dôvodom bolo odstúpenie jednej z kandidátok, nakoľko v čase výberu ukončila svoju dobrovoľnícku činnosť. V pomyselnom „súboji“ medzi výpravkyňou vlakov Ľubicou Štugnerovou, ktorá sa venuje mnohým klientom v Brezne a prezidentkou Fóra pre pomoc starším, ktorá vyše 30 rokov drží nad vodu krízovú

telefonickú linku Fóra starších nakoniec získala ocenenie väčšiny porotcov druhá menovaná. „Najväčším ocenením je pre mňa vždy úsmev a radosť ľudí, ktorým pomáham. Ak sa vám niekto podakuje, tak je to naozaj niečo výnimočné. Pomohli sme trom generáciám ľudí, niektorých týrali 45 rokov a nikto si to nevšimol. Toto je pre mňa úžasné, je to bonus, že si niekto všimol moju prácu. A prostredníctvom ocenenia sa mnohí dozvedia, že sú tu starí ľudia, ktorí potrebujú pomoc, starostlivosť a aj iný postoj celej spoločnosti,“ zverila sa Ľubica Gáľisová. „Práve v tejto kategórii mi bolo veľmi ľúto, že nemôžu cenu dostať všetci nominovaní,“ zverila sa po skončení Galavečera predsedníčka poroty Anna Ghannamová. „Ľubica Štugnerová patrí medzi najzáčnejšiu skupinu dobrovoľníkov, ktorí po svojej práci medzi najzáčnejšiu skupinu dobrovoľníkov, ktorí po svojej práci nie ľahkej práci z úplne iného súdka, idú namiesto relaxu a odpočinku pomáhať a robí spoločnosť ľuďom s odkázanosťou. Pre mňa osobne sú víťazkami obe „Ľubice“,“ dodala Anna Ghannamová. Laureátku v tejto kategórii vyhlásili zástupcovia partnerov Dobrého Srdca a to Ivan Solenský z Bratislavského obchodného domu Prior a zástupca Českej mincovne Michal Drtina. Veľmi silné nominácie sa v tomto roku opäť objavili v kategórii Poskytovateľ sociálnych služieb. Ani tí, ktorí natáčali profilové videá, netušili ako sa nakoniec rozhodne porota. Výber troch zariadení, ktoré do finále zvolila docentka Božena Bušová, podpredsedníčka APSS v SR celej porote pridali fašky oriešok. Nakoniec viac hlasov porotcov získala nezisková organizácia Maják z obce Sady nad Torysou. Práve v nej sa starajú o hluchoslepých klientov a maľbou im pomáhajú k vyjadrovaniu emócií. Čarovná atmosféra tohto miesta sa preniesla na všetkých divákov, ktorí sledovali reportáž z tohto zariadenia. Vyhlasenie ceny pripadlo Zuzane Velickej zo spoločnosti Kimberly-Clark zástupkyňi generálneho partnera APSS v SR na rok 2022 a zároveň hlavného partnera programu DOBRÉ SRDCE. Samotné ocenenie odovzdal prezident Asociácie poskytovateľov sociál-

Cenu naj manažérovi Slavomírovi Švajkovi odovzdal Karol Šebo z Shebo Winery a Peter Sládek zo spoločnosti Christenys

V kategórii Dobrovoľník vybrala porota za víťazku Ľubicu Gáľisovú z Fóra pre starších. Cenu odovzdali Ivan Solenský z Bratislavského obchodného domu Prior a zástupca Českej mincovne Michal Drtina

Etenická Tereza Mašková a jej interpretácia Hallelujah

Baletné číslo v podaní prvého sólistu SND Andreja Szaba a jeho partnerky Siiny Inari Ailasmaa

ných služieb ČR a European Ageing Network Jiří Horecký. Čas pred vyhlásením poslednej kategórie opäť vyplnila krásnym hudobným číslom Hallelujah Tereza Mašková. Po jej vystúpení už prišlo tradičné vyvrcholenie Národnej ceny starostlivosti – DOBRÉ SRDCE a to kategória Výnimočný počín v sociálnych službách. Cenu spoločne s autorkou programu, predsedníčkou asociácie Annou Ghannamovou odovzdal aj Ady Hajdu – nová tvár projektu. Výnimočným počínom bola v tomto roku ocenená zakladateľka Asociácie poskytovateľov sociálnych služieb Milada Dobrotková.

„Ďakujem vám, som veľmi poctená. Ďakujem vám všetkým, ktorí ste poskytovateľmi v sociálnych službách a robíte dobro klientom, o ktorých sa staráte. Asociácia poskytovateľov sa rokmi stala ústami, očami a ušami poskytovateľov a najmä ich odkázaných klientov, pretože oni sami nemôžu byť partnermi našich politikov, ministerstiev či samospráv, ktorí tvoria prostredie a zákony pre sociálne služby. A aby tie zákony boli funkčné a aby slúžili ľuďom, tak na to je tu asociácia. Želám jej k tomu veľa síl, zdravia a entuziazmu.“

Všetci ocenení si na záver galaprogramu zaspievali spolu s Petrom Nagyom hit „Aj tak sme stále frajeri!“ Pretože dávať zraniteľným istotu v tejto dobe neistoty je frajerina. A to robia všetci poctiví pracovníci sociálnych služieb pre svojich klientov. Preto je na mieste zviditeľňovať ich ťažkú, ale krásnu prácu a dávať ju za príklad. Právom im patrí 12. 9. 2022 Galavečer DOBRÉ SRDCE v Starej tržnici.

„DOBRÉ SRDCE vzniklo preto, aby sme vzdali hold ľuďom v pomáhajúcich profesiách. Aby sme

verejnosti povedali, že práca v sociálnych službách nie je charita. Je to profesionálna služba, ktorá vyžaduje nielen odborné vedomosti a znalosti, ale aj veľkú lásku k ľuďom. Ako taká má požívať úctu spoločnosti a má mať adekvátne morálne, ale aj finančné ohodnotenie. Na Slovensku to stále tak nie je ale ja verím, že raz to vybojujeme a presvedčíme politikov, aby s tým niečo zásadné urobili. Naša asociácia nevie meniť zákony, nemáme kľúče od štátneho rozpočtu tak ako vláda a poslanci, ale značnou mierou prispievame práve k morálnemu ohodnoteniu práce v sociálnych službách. Práve Národnou cenou starostlivosti DOBRÉ SRDCE.“ uviedla koordinátorka DOBRÉHO SRDCA a predsedníčka APSS v SR Anna Ghannamová.

Eva Gantnerová a Juraj Mikloš

Autorom ocenenia - sklenenej plastiky, ktorú získavajú víťazi kategórií je opäť študent katedry užitočného umenia VŠVU Dominik Pirháč. Kreatívnu časť kampane si pod svoje krídla zobrala agentúra Imagons. Réžie dokrútok, príbehov finalistov v ich prirodzenom prostredí sa ujal Branislav Gotthardt a celý galavečer režíroval Ladislav Halama. Galavečer už tretí rok moderoval skvelý Juraj Bača. Víťazi si okrem sklenenej ceny odniesli z Galavečera aj ďakovnú pamätnú zlatú mincu od Českej mincovny.

Veľká vďaka patrí partnerom DOBRÉHO SRDCA 2022, bez ktorých by takéto veľkolepé zakončenie celonárodnej ankety o najlepších pracovníkov v sociálnych službách nebolo možné. Generálnym partnerom Národnej ceny starostlivosti DOBRÉ SRDCE 2022 je spoločnosť HARTMANN RICO, hlavným partnerom spoločnosti: Kimberly Clark – DEPEND, Bratislavský obchodný dom PRIOR a Česká Mincovňa. Partnermi tohto ročníka boli spoločnosti Nutricia, Christeys, Iresoft, Professional support, 2P Servis a Shebo Winery. APSS v SR ďakuje za podporu aj Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny, Trnavskému samosprávnemu kraju a Bratislavskému samosprávnemu kraju. Mediálnu podporu poskytla projektová agentúra TASR a vydavateľstvo MAFRA s titulmi: Zdravotnícke noviny, Hospodárske noviny a Eurotelevízia.

Galavečer odvysielala 22. 9. 2022 RTVS na dvojke. Jeho záznam si môžete nájsť v archíve RTVS. Za spoluprácu na projekte a za možnosť odvysielat ho pre divákov SR preto patrí veľká vďaka vedeniu RTVS, ale aj producentovi Vladimírovi Burianekovi, dramaturgovi Pavlovi Chovancovi a celému štábu RTVS.

Zastupkyňa Generálneho partnera DS 2022 - Hartmann - Rico, Lubica Bezeli

Na Dobré Srdce 2022 prišli aj zástupcovia z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny na čele s Jánom Hudákom

Župani Juraj Droba (BSK) a Jozef Viskupič (TTSK) obklopení elegantnými dámmi

Lubica Stugnerová nominovaná v kategórii Dobrovoľník s mamou a predsedníčkou APSS v SR Annou Ghannamovou

Zuzana Dolínková (Hlas-SD) a Erik Tomáš (poslanec NR SR za stranu Hlas-SD)

Zástupcovia spoločnosti Hlavného partnera DS 2022 - Kimberly-Clark Depend s Annou Ghannamovou a Jirím Horeckým

Gizka Oňová v objatí s nominovanou v kategórii Manažér, Vierkou Mrázovou

Zliva - Podpredsedníčka APSS v SR Božena Bušová, štátna tajomníčka Ministerstva zdravotníctva Lenka Dunajová Družkovská a autorka projektu Anna Ghannamová

sanea

na kvalitné
sociálne
služby

osvetový sociálny občasník
nepredajné 4/2022

ZVÝŠI
INŠPEKCIA
KVALITU?

**FELIX
GOTTWALD,**

NAJÚSPEŠNEJŠÍ
RAKÚSKY ŠPORTOVEC
MOTIVUJE ODKÁZANÝCH
K POHYBU

**ANJELI
BEZ KRÍDEL,
ALEBO OTROCI
ZLÉHO SYSTÉMU?**

AKO UDRŽAŤ OPATROVATELKY
V SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH

Asociácia poskytovateľov
sociálnych služieb v SR
**PRÍLOHA
ASOCIÁCIE
POSKYTOVATEĽOV
SOCIÁLNYCH
SLUŽIEB V SR**
Strany 21 – 38

**O OPATERU
SA TREBA STARAŤ**

hovorí **ADY HAJDU** - nová tvár Dobrého srdca

O OPATERU SA TREBA STARAŤ

KAŽDÝ VEĽKÝ PROJEKT, KTORÝ MÁ SPOLOČENSKÝ VÝZNAM POTREBUJE MAŤ SVOJU IDENTITU A TVÁR. PRVÉ TRI ROČNÍKY NÁRODNEJ CENY STAROSTLIVOSTI – DOBRÉ SRDCE SI TÚTO ÚLOHU ZOBRALA NA SEBA PANI MILKA VÁŠÁRYOVÁ. JEJ PÔSOBENIE PRITIAHLO MNOŽSTVO DIVÁKOV AJ PARTNEROV. PO ROČNÍKU 2022 NÁS PANI MILKA POŽIADALA, ABY SME POKRAČOVALI A NAŠLI ĎALŠIEHO AMBASÁDORA. A TAK SME OPĀŤ ZALOVILI V HERECKÝCH VODÁCH. NAŠLI SME ĎALŠIEHO HERCA S VEĽKÝM „DOBRYM SRDCOM“ - ADYHO HAJDU.

Prečo ste sa stali ambasádorom Dobrého srdca, čo je vlastne národné ocenenie za prácu v sociálnych službách? Čím vás, vtipného a populárneho herca, chytila za srdce práca ľudí, o ktorých sa veľa nehovorí?

Obdivujem Aničku Ghannamovú. Je totiž veľmi jednoduché, keď človek niečo kritizuje, keď niečo deštruuje, keď má výhrady voči tým, čo niečo robia. Anička, naopak, buduje veľmi dôležité veci.

Čo presne myslíte?

Zriadila Hniezda záchranu, ktoré zachraňujú ľudské životy. Keď zachránite jeden jediný ľudský život, je to to isté ako keby ste ich zachránili milión, to ja už poznám. Mój veľký obdiv má aj za to, že sa venuje sfére okolo starších ľudí, ktorí si už sami nevedia pomôcť, respektíve potrebujú starostlivosť. Ona ako predsedníčka Asociácie poskytovateľov sociálnych služieb, stále bojuje so štátom, poukazuje na medzery v zákonoch a dokonale tomu rozumie. Takýmto ľuďom treba pomôcť, každý ako môže a vie, ja trebárs účinkovaním v reklamných spotoch alebo poskytnutím rozhovorov. Som rád, že aspoň takto k tomu môžem prispieť.

„Ľudia zo sociálnych služieb by mali byť najlepšie platení v tomto štáte“

Ady Hajdu

V rámci spolupráce ste sa zúčastnili aj viacerých debát so seniormi. Tu, keď spolu pijeme kávu v širšom centre mesta, ľudia na vás reagujú dosť pozitívne - personál sa neskrývane teší, že vás vidí, ďalšia dáma sa chce s vami odfotiť, bolo to také aj so seniormi, aj pre nich bolo stretnutie s vami takým zážitkom? Moja generácia, moji fanúšikovia a diváci starí so mnou, budúci rok

budem mať 60, niektorí z nich sú už na dôchodku. Pri tých debátach v seniorských centrách to bolo úžasné, pretože tí ľudia ma poznajú ešte zo starých rolí, keď som len začínal. Áno, tí ľudia sú veľmi radi, že ma vidia živého, že som celkom normálny. A ja mám radosť, že sú radi, že sa tešia.

Keď ste sa dohadovali na spolupráci, že podporíte ľudí v sociálnych službách, motivovala vás aj nejaká osobná skúsenosť?

Áno. Stratil som mamu. Dostala sa už do štádia, keď potrebovala sústavnú lekársku starostlivosť a tú sme jej s bratmi napriek všetkej snahe a striedaniu sa pri nej nedokázali sami zabezpečiť, tak sme ju premiestnili do zariadenia pre seniorov. A bolo to naozaj dobré rozhodnutie. Mama na tom bola veľmi zle, už chcela odísť z tohoto sveta, nechcela tu byť, nevidela dôvod ďalšej existencie a v tom zariadení znovu ožila. Ona znova našla zmysel života, dokonca nás vyhánala preč, keď sme za ňou prišli na návštevu, že má naplánované aktivity. Práca opatrovateliek, rehabilitačných pracovníkov, lekárov, sestier je úžasná, ale, žiaľ, aj nedocenená. Mali by to byť najlepšie platení ľudia v štáte a sú, naopak, najmenej.

Vo svete sa pripisuje opatrovateľským službám oveľa väčší význam, zariadenia pre seniorov sú bežnou súčasťou života, na Slovensku je to stále akoby odsúvaná téma.

Tvárimo sa ako keby smrť neexistovala. Stále ju od seba odtláčame, ale ona je súčasťou života a musíme sa na ňu pripraviť. Niektorí ľudia sa správajú ako keby chceli byť veční. Sú takí egoistickí a chamtiví, chcú mať viac a väčšie a väčšie veci... Celý svet sa rúti do záhuby kvôli chamtivosti. Ale dôležitejšie ako mať stále viac a viac, je to, čo po vás ostane. To je podstatné.

Nikto nevie z akého dôvodu možno raz bude potrebovať opateru... Je to tak, o opateru sa treba starať, kým sme zdraví a produktívni. Potom je už neskoro.

Keď vás tak počúvam, ste skutočne ambasádor Dobrého srdca celou svojou bytosťou.

Určite k tomu prispelo, že som zažil na vlastnej koži akí sú títo ľudia zo sociálnych služieb a ich práca, dôležití. Sú to hrdinovia. Mama bola šťastná, že tam bola, dokázali ju opäť prebudiť k životu. To si treba vážiť.

Veľa ľudí nevie, že aj vy osobne ste zažili dotyk so smrťou. Je to už dávno, ale odpadli ste na javisku počas predstavenia a bolo to vážne. S odstupom rokov si na to ako spomínate, asi to zmenilo aj váš život, či?

Stalo sa to už pred pätnástimi rokmi a ja som sa vtedy sám videl, bol som mimo tela. Radil som tým doktorom, čo sa okolo mňa zbehli, čo majú robiť, ale ma nepočuli. Bol to zážitok, určite. No a potom, keď už ma zachránili, musel som prispôbiť prácu zdravotníka. Doktor mi napríklad zakázal hrať v malých mestách, lebo tam by nebol k dispozícii defibrilátor, poisťovňa vám ho dá až keď dvakrát neumriete a v tých časoch neboli ani v tých menších mestách bežne k dispozícii. Tak som hrával zo začiatku len vo veľkých mestách.

Zrejme ste si museli vyberať aj predstavenia, ktoré neboli až tak veľmi náročné na vnútorné prežívanie, či nie? Nemali ste strach, keďže herci svoje roly prežívajú? Ja som najskôr ani nedokázal len tak vyjsť na javisko, srdce mi začalo fibrilovať. Bola to aj psychologická záležitosť. Manželka, lekári, všetci sedávali na mojich predstaveniach, aby ma nejako dostali na javisko. Musel som prestať hrať hlavné úlohy. Emócie sú totiž pre herca kľúčové a ja som každú rolu vnútorne prežíval. Až Milanko Lasicca ma naučil jednu vec, povedal mi „ty to nemusíš prežívať, ty musia prežívať diváci“. Ale to nejde len tak, hrať takýmto spôsobom sa naučíte až po čase, treba na to veľa aj skúsenosti. Dnes opäť hrám bez problémov hlavné roly. Ale je tam zmena, tie emócie teraz naďalej hrám, len už nejdu cez moju.

Boli ste dosť mladý, mali ste 44 rokov, keď sa vám to prihodilo. Nie je to dedičné, patrí k jednému percentu, kde sa príčina nedá určiť.

Rodina ako reagovala? Manželka vás podporovala, keďže chodila na predstavenia, ale nebála sa aj s deťmi, neodhovárali vás od herectva? To bolo o tom, že ja sa musím rozhodnúť ako ďalej a oni ma podporovali.

Prestáhovali ste sa z hlavného mesta do Lozorna na chalupu. Už sú to dva roky, zvládáte život na vidieku? Keď bola korona, zistili sme, že tam je nám najlepšie. Deti už majú svoje životy a nám je tam s manželkou dobre. Je tam čerstvý vzduch, les. Máme aj takého psa, ktorého nám požičiava kamarát. My totiž psa nemôžeme mať, obaja sme pracovne vyťaženi a bol by stále sám. Takže keď niekto ide na dovolenku, požičia nám psa, my ho vždy vykrmíme a šťastného vrátime domov. A on sa k nám potom zase rád vráti, tak ako tento kamarátov pes, lebo vie, že má u nás veľký výbeh, berieme ho aj na golf, minule som ho učil hľadať hriby. On nechápal, čo to robím.

Ruch veľkomesta vám teda pri bývaní nechýba? Nie. Príroda je veľmi dôležitá na psychiku, človek sa potrebuje nadýchnuť a vedieť byť sám so sebou. Tak hodinu denne by mal byť človek sám so sebou.

Darí sa vám to pravidelne dodržiavať, čo vtedy riešite?

Vyrovňavam sa počas tej hodinky s tým, čo som spravil dobre, ale či by sa nedalo ešte lepšie, alebo čo naopak, nebolo vôbec dobré a rozmýšľam prečo. Sú to také moje spovede. Jasné, že to niekedy nestihnem, ale keďže nechodím do kostola za pánom farárom, potrebujem to mať sám so sebou, alebo keď chcete, s najvyšším.

So susedmi si rozumiete, či ich ani veľmi nepoznáte?

Vďaka covidu mám v Lozorne veľa priateľov. Neviem totiž len sedieť a pozerať televízor, nič nerobiť. Našiel som si aj kamaráta Igora, ktorý vyrába na pile krásny umelecký nábytok. No a on ma zachránil, fyzicky som uňho začal cez koronu pracovať. Divadlo sa nedá hrať online. No a tento Igor, keďže som veľmi nešikovný, tak mi dal úlohy ako napríklad urobiť tam poriadok. Postup-

ne som sa prepracoval, že ma už musí vyčistiť stôl, čo vyrobí, leštim ho. Sú to pritom veľmi citlivé veci, lebo sú to drahé výrobky, keď si kúpite jeden taký stôl, tak vás prežije. Pri tejto fyzickej práci som sa cez covid odpútal od toho, že nič nerobím.

Blízko máte aj golfové ihrisko.

Rád hrávate tento šport?

Prvý raz ma zavolať na golf Janko Kroner ešte pred dvadsiatimi rokmi. Doktor mi už vtedy hovoril, že mám chodiť von, lebo som bol stále zavretý, veď konkrétne my herci žijeme ako brojléri pod neustálym umelým osvetlením. Tak som sa nechal vytiahnuť Kronerom na silko a zistil som, že je to úžasná spoločenská udalosť. Na golfe sa s kamarátmi prechádzame, rozprávame, je jedno, či vyhráte alebo prehráte. Napríklad v zime som si zahral aj s pánom Lasicom, ktorý vlni zomrel. Veľmi sme sa zblížili, potreboval moju energiu, pozitívitu, ale bolo ťažké ho rozosmiať.

Hovoríte, že ste sa zblížili, chýba vám teda?

Trvalo to dlhé roky, kým si ma pustil k telu, ako sa vraví, ale potom sme si naozaj rozumeli. Ja som s ním stále v takom nejakom kontakte. Vždy keď idem do divadla, pridem skôr, sadnem si na jeho miesto a povyprávam mu, čo je nové, všelijaké príbehy o mladých herečkách a tak. On mal napríklad veľmi rád slonov a ja som mu jedného kúpil, stále ho tam má v divadle nad stoličkou. Tak ja si tam zvyknem sadnúť, poviem mu, že som bol hrať golf, čo idem točiť, všeličo.

Máte aj iných takých priateľov?

Áno, celá Astorka sú moji priatelia. Som tam už 30 rokov, keď už napríklad nemám toľko energie ako kedysi, tí mladší ma svojou prítomnosťou dobíjajú. Skvele ako nabijačka funguje, keď pridú Lukáš Latinák, Jakab, Miezga, Labuda... A samozrejme, aj herečky - aby som sa ešte umýval.

Váša manželka nie je herečka, ani deti. Je už až raritné, že ste spolu s jednou ženou celý život. Ako to robíte?

Manželka prešla veľkým výberovým konaním. A funguje to tak, že ja robím doma atmosféru a ona sa o všetko stará.

Vážne, skúste aspoň trochu naznačiť, ako to u vás vyzerá?

Ja sa starám o domácnosť, nakupujem a ona to doma tak riadi. Zažil som to aj doma u mojich rodičov. Videl som, že otec je síce dominantný, ale riadi to mama a fungovalo to výborne. Mal som vynikajúceho otca, cez týždeň pracoval, ale vždy v sobotu išiel na trh a niekedy nás zobral so sebou, potom sme sa boli trebárs ostríhať. Keď sme prišli domov, otec v sobotu varil. Tak som to nejak prebral. Ono, viete, moja manželka veľa pracuje, ja veľa pracujem, veľmi sa nevidíme a keď sa vidíme, tak sa zo seba tešíme.

Nedávno ste mali v Divadle Astorka Korzo 90 premiéru divadelného predstavenia Nevesta od Ladislava Grosmana. On je známy najmä ako autor knižnej predlohy Obchodu na korze, ale túto poviedku mal najradšej. Aký z toho máte pocit?

Teším sa, že po korone máme opäť plné divadlá a premiéra v štátnom divadle bola krásna. Je to vlastne príbeh Grosmanovej manželky Eriky, je to o prvých transportoch dievčat do Osvienčimu a ako sa tí ľudia zachovali. Žiaľ, „skutočná nevesta“, ktorá bola pôvodom z Humenného a podarilo sa jej ukryť pred koncentračným táborom, sa nedo-žila nášho predstavenia, zomrela pred dvoma rokmi v Izraeli. Režisérovi Ďurovi Nvotovi sa podarilo krásne predstavenie, je úplne vypredané.

Opäť sú otvorené aj kiná, nakrúcajú sa filmy, chystáte niečo aj v tomto smere?

Chystám, bude to veľmi silný film o rozpade Československa, ale zatiaľ nemôžem viac prezradiť. Je to tajné. Ale napríklad pre slovenskú televíziu nakrúcame seriál Európa, takže budem aj v televízii.

Pred Vianocami vydávajú mnohí, vrátane hercov, rôzne knihy. Vy ste žiadnu nenapísali?

Viacerí ma nahovárali, aby som vydal o sebe knihu, ale nie. Nahral som teraz dve audioknihy. Ja som dyslektik a mám obrovské problémy s čítaním, nie potichu s čítaním, ale s čítaním nahlas. Takže som sa to skoro celé naučil nasпамáť a trvalo mi to dlhšie ako keď som nakrúcal seriál pre HBO. Celých päť mesiacov to trvalo, ale stálo to za to. Je to Letný sneh od Vilkovského a načítal som aj celého Malého princa, vyjde pred Vianocami.

Malý princ je kultové dielo, nemali ste rešpekt ako to podať, aby to ľudia prijali?

Dlho som nevedel prísť na to ako ho urobiť. Už ma aj zodpovední naháňali, že to treba nahrávať, ale stále som mal pochybnosti, že ako to hlasovo spravím. A potom som na to prišiel, ten Malý princ je vlastne to malé dieťa v autorovi, v Saint-Exupéry. Je to jeho hlas, je to vlastne on a v púšti stretol sám seba. On tak aj umrel, Antoine de Saint-Exupéry sa stratil v púšti. To má takú silu, takú hĺbku, krásu. Na túto audioknihu sa veľmi teším.

Za rozhovor ďakuje Lenka Dale